

Exodus

Lekció: Mt. 4.1-11
Textus: 2Móz. 17.1-7

2006. szept. 17.
Gazdagrét

Itt van Isten köztünk?

„Itt van Isten köztünk, jertek őt imádni...” éneklik gyakran gyülekezetekben. Azután az éneket követi az imádság: „köszönjük, hogy itt vagy velünk, hiszen megígérted, hogy ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a te nevedben, jelen vagy közöttük, mi pedig mennyivel többen vagyunk itt...” A szavakban Isten jelenléte bizonyosságáról van szó. Ugyanakkor a valóságban, nem egyszer, semmi nem mutat arra, hogy Isten valóban jelen lenne. Emberek élete nem változik meg, gyülekezeti tagok évtizedek óta haragban vannak, az egymással való szeretetközösség helyett fagyos és formális a légkör. Jelen van-e Isten, akit fenti kliséinkkel automatikusan jelenvalónak vallunk, sőt, azt gondoljuk, ha ezek a mágikus klisék elhangoznak, valamilyen mód biztosan megidéztük őt?

Vannak, akik számára Isten jelenléte ezért vagy azért nem kérdés. Ha valaki amellett érvel, hogy Isten mindenütt jelenvaló, hiszen éppen ezért Isten, talán nehezen tud mit kezdeni azzal a gondolattal, hogy Isten vagy jelen van, vagy nincs egy-egy helyzetben, korszakban népe életében. Ha számára Isten jelenléte pusztán egy elméleti kategória, az istenség lényegéhez tartozó tulajdonság, talán nem érzi annak súlyát, hogy Isten jelenléte, közelsége, erejének kiáradása cseppet sem másodrangú a benne bízók részére. Másoknak meg azért nem kérdés Isten jelenléte, mert nem hisznek benne. Nincs Isten, nincs is jelen, hiszen ha jelen lenne, minden más lenne ebben a világban.

Izrael számára azonban nem elméleti probléma, hogy „*Közöttünk van-e az Úr vagy sem?*” Számukra egzisztenciális kérdés ez, különösen a pusztai vándorlás idején. A pusztában, ahol Isten népe napról-napra él, ahol az alapvető életfeltételek hiányoznak, Isten jelenléte élet-halál kérdéssé lesz. Ez a jelenlét azonban nem olyan triviális, és nem olyan tét nélküli, mint amikor csak megszokásból kántáljuk: „Itt van Isten köztünk, gyertek őt imádni...” Nem mindig magától értetődő és gyakran nehezen hihető. Éppen ebben a hitben és bizalomban kell magát gyakorolnia az úton lévő népnek. Isten arra hív, hogy teljes szívvel bízzunk abban, hogy ő jelen van és gondoskodik.

I. A probléma: Isten vezetése, a nép szomjúsága

Szín pusztájában lázadott a nép Mózes és Isten ellen, mert éhesek voltak. Isten gondoskodott róluk, megismertette őket a mannával. A mannát ette Izrael egészen addig, amíg be nem lépett az ígéret földjére. „*Ezután útnak indult Izrael fiainak egész közössége a Szín-pusztából, és ment táborhelyről táborhelyre az Úr parancsa szerint.*” Ezekből a sorokból nyilvánvalóvá válik, hogy Isten vezeti a népet a pusztában, ők pedig engedelmesen követik az Urat. Isten vezetése nemcsak engedelmessegre hív, tudniillik a vezetést el kell fogadni, hanem biztonságot is jelent. Jó tudni, hogy nem csak vakon haladnak előre, hanem az Úr jár előttük. Izrael fiai feltételezhetik, hogy amíg engedelmesen követik Istent, addig nem fognak hiányt szenvedni semmiben. Az ember így gondolkozik. A meglepetés azonban nem marad el: „*tábort ütöttek Refídímben, de nem volt ivóvíze a népnek.*” Az egész napos menetelés után olyan helyen letáborozni, ahol nincs víz, embert és állatot egyaránt megpróbáló dolog. Az Úr vezetett, mi engedelmeskedtünk és követtük őt, miért van hát hiányunk a legalapvetőbb szükségben, a vízben? Hol van Isten? Hogyan van jelen, hogyan higgyük, hogy jelen van, ha nélkülöznünk kell?

Mi azt várjuk, hogy ha Istennek egy adott helyzetben engedelmeskedtünk, például abban, hogy elfogadtuk vezetését egy bizonyos irányba, akkor ő majd elvezet egy magaslatra, ahol már nem kell az engedelmesseggnek ebben a függésében, kiszolgáltatottságában élni. Ha az Úr vezet, akkor oázisban kell letáborozni, véljük. Az engedelmesseggért jutalmat várunk, de lehet-e ez a jutalom az, hogy már nem kell bízni és nem kell engedelmeskedni, mert magunktól is megy? A

puszta az Isten népévé formálódás, az igazi tanítványság elsajátításának helye. Az Úr vezet, Izrael engedelmeskedik, ez azonban nem oda vezet, hogy már nem kell bízni az Úrban, hanem egy olyan helyzetbe, amikor újra alkalom születik a hit és az engedelmség gyakorlására. Az engedelmség alkalmat szül az újabb engedelmségre. Ezt cselekszi Isten népével. A kérdés, hogy mi történik most, hogy „nem volt ivóvíze a népnek.”?

Feltételezhetnénk, hogy a pusztában vándorló népnek, a súlyos krízis ellenére, könnyebb a dolga, mint korábban. Hiszen egyszer már átélték, hogy nincsen víz, ill. rossz és keserű a víz, amit Marában találtak, zúgolódtak, de Mózes az Úr parancsára meggyógyította a vizet. Azt is megélték, hogy éhesek voltak, ismét zúgolódnak, és Isten fűjekkel és mannával lakatta jól őket. Talán azért cselekedett így eddig, hogy most cserbenhagyja őket? Tudhatnák már, hogy amikor nincs víz, mi következik: majd Isten gondoskodik. De ami a történet olvasójának magától értetődőnek tűnik (hát nem volt elég a sok csoda eddig?), az a történet résztvevőinek cseppet sem ilyen egyértelmű. Isten népe még nem tanult meg az Úrban bízni. A hit és a bizalom életformája nem születik meg ilyen hamar. Ezért is kellett, hogy a nép újra a hiánnyal találja szembe magát. Krízis nélkül nincs hitben való növekedés.

II. Izrael válasza: perlekedés és istenkísértés

Isten népének válasza a hiányra két kifejezésben foglalható össze: perlekedés és istenkísértés.

„A nép ismét perbe szállt Mózesrel...” Haragjuk Mózes, a vezető ellen fordul, tőle követelik a vizet. Hasonlóan a korábbiakhoz, azzal vádolják, hogy Mózes (!) azért hozta ki a népet Egyiptomból, hogy itt a pusztában szomjúsággal ölje meg őket, gyermekeiket és jószágukat. Mózes azonban rámutat a valóságra és a perlekedők igazi helyzetére: „*Miért szálltok perbe velem? Miért kísértitek az Urat?*” A Mózesrel való perlekedés valójában istenkísértés. Sokkal többről van szó, mint egy vezetővel való elkeseredett vita. Nem pusztán Mózesnek mennek neki és fenyegetik őt lincseléssel. A fennállóval való elégedetlenség, az Isten által kiválasztott vezető gyalázása nem más, mint az Úr próbára tétele. Így summázza ezt a történet végén a szentírő: „*Azután elnevezte azt a helyet Masszának és Meribának, Izrael fiainak a perlekedése miatt, mert így kísértették az Urat: Közöttünk van-e az Úr vagy sem?*” (A „Massza” szó az istenkísértés, a „Meriba” a perlekedés szava az eredeti nyelvben.) Mózeset vádolják és támadják, de valójában az Úrral állnak hadilábon.

Az istenkísértés fókuszja, hogy vajon jelen van-e Isten? Ez a kérdés természetesen nem istenkísértés önmagában. Istenkísértésről akkor beszélünk, ha valaki meg akarja próbálni az Úr hűségét. Valóban Isten tette-e mindazt, ami idáig vezetett az Egyiptomból való szabadulás óta, vagy csak az önjelölt Mózes nagyravágyó terveinek lettünk elszenvedői? Úgy tűnik mostanra, hogy a szomjúság sokkal valóságosabb, mint az Egyiptomból való szabadulás, a Vörös tengeren való átkelés, a fűj, a manna... Vagy ha mégis köze van ehhez az Úrnak, hát mutassa meg! Bizonyítsa be! Adjon vizet, és akkor elhiszük, hogy közöttünk van! – Az istenkísértés azon való munkálkodás, hogy Istent rávegyük arra, mutassa meg magát, cselekedjen úgy, ahogy mi elvárjuk tőle egy adott helyzetben. Megpróbálja kicsikarni Istentől, hogy megmutassa, hogy jelen van. Ahhoz, hogy higgyünk benne, cselekednie kell. Ha pedig nem cselekszik, megvonjuk tőle a bizalmunk.

Egy világos példája ennek Jézus Krisztus megkísértése a pusztában. Az ördög próbálkozása az volt, hogy Jézust a templom párkányára állította, mondván: „*Ha Isten Fia vagy, vesd le magadat, mert meg van írva: 'Angyalainak parancsot ad, és azok tenyerükön hordoznak téged, hogy meg ne üsd lábadat a kőbe.'* Jézus ezt mondta neki: *'Viszont meg van írva: Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!'*” Jézus nem lép be egy olyan helyzetbe, ami nyomást gyakorolna Istenre, hogy jelenlétét és hatalmát demonstrálja.

Hittel várjuk, hogy Isten cselekszik egy-egy nehéz helyzetben, de soha ne akarjuk manipulálni őt. Ne akarjuk próbára tenni, kényszeríteni, zsarolni. Elégedetlenségünkkel, keserűségünkkel vagy fájdalmunkkal soha ne forduljunk úgy hozzá, hogy most cselekszel, vagy pedig semmi közöm hozzád. A perlekedés istenkísértésbe vezetett. Isten népe elvesztette

valóságglátását; szomjúsága Isten minden korábbi tetteinél valóságosabbnak tűnt számára. A pillanatnyi súlyos hiány feledtette velük az Úr korábbi hatalmas tetteit.

III. Isten válasza: élet a kősziklából

Vajon hogyan válaszol Isten a perlekedő és őt kísértő népnek? Vajon mit tesz a hitetlen és erőszakos kérdés fényében: „*Közöttünk van-e az Úr vagy sem?*” Mózes segítségért kiált, és Isten cselekszik. Azt az utasítást adja neki, hogy botjával, amellyel a Nílusra ütött (2Móz.7.17-18), menjen a Hórebhez és üssön a sziklára. Amikor Mózes ugyanezzel a bottal a Nílusra ütött, elkezdődött az egyiptomi víz csapás. A Nílus vérré változott, a halak elpusztultak, a víz bűdös és ihatatlan lett. Az életet adó víz, amelyre az egyiptomi civilizáció és kultúra épült, megszűnt; helyét átvette a halál. Most azonban éppen az ellenkezője fog történni: „*Én majd ott állok előtted a sziklán, a Hórebben. Üss a sziklára! Víz fakad belőle, és ihat a nép.*” A sziklából, Isten jelenlétéből fakad az életet adó víz. Bebizonyosodik, hogy Isten jelen van népe között, a pusztában, a sivatagban életet adó vízzel gondoskodik róluk. Az élet Istenből fakad.

De vajon meddig kísérhető Isten? Meddig kész valami minden emberi értelmet meghaladó hűséggel és szeretettel hitetlen és lázadó népe segítségére sietni? Ebben a szakaszban nincs jele Isten rosszsallásának. A történet azonban nem végződik annyival, hogy Isten újra hűséges volt. Utóélete lett, amelyben Massza és Meríba örökre a hitetlenség, a bizalomvesztés, a keményszívűség, az istenkísértés helyeként maradt meg Isten népe emlékezetében.

A Jézus által idézett Ószövetségi rész így hangzik: „*Ne kísértésétek Isteneteket, az Urat, ahogyan kísértettétek Masszában.*” (5Móz. 6.16) Isten népe következő generációi sem felejtették el a szégyenteljes eseményeket. Ászáf, a 78. zsoltár szerzője Izrael történetét énekli meg egy tanítóköltemény formájában.

„*Patakokat fakasztott a sziklából, mint folyamokat zúdította le vizüket.*

De továbbra is vétkeztek ellene,

Lázongtak a Felséges ellen a pusztában.

Próbára tették Istent vágyaikkal,

Ennivalót kérve kívánságaik szerint...” (Zsolt. 78.16-18; vö. 40-41)

A zsoltárban visszatérő motívum, hogy Izrael a pusztában lázongott és kísértette az Urat.

A 95. zsoltár szerzője, amikor Isten dicséretére és magasztalására szólítja a népet, szintén ezt a történetet hozza fel figyelmeztetésékként:

„*Most, amikor halljátok szavát,*

ne keményítsétek meg szíveteket,

mint Meribánál, amikor Masszánál voltatok a pusztában,

ahol megkísértettek engem őseitek,

próbára tették, bár látták tetteimet.” (Zsolt. 95.7-9)

Végezetül sokatmondó az is, hogy az Újszövetségben a Zsidókhhoz írt levél szerzője is, a 95. zsoltár idézésével, a Massza és Meríba hagyományhoz nyúl vissza, amikor a korai gyülekezetek tagjait figyelmezteti, hogy legyenek engedelmesek az Úrnak, tartsanak ki a hitben a nehéz körülmények között is, és ne legyen kemény, makacs a szívük (Zsid. 3.7kk): „*Vigyázzatok, testvéreim, senkinek ne legyen közületek hitetlen és gonosz szíve, hogy elszakadjon az élő Istentől.*” (v.12) Mert Isten itt van köztünk, akkor is és úgy is, amikor jelenléte nem tapasztalható. Ilyenkor pedig arra hívtunk, hogy kitartóan bízzunk benne, és attól óvakodjunk, hogy őt próbára tévén akarjunk hűségéről megbizonyosodni. ÁMEN!